

Vleesconsumptie per hoofd van de bevolking in Nederland, 2005-2023

Hans Dagevos, David Verhoog, Peter van Horne en Robert Hoste

WAGENINGEN
UNIVERSITY & RESEARCH

Vleesconsumptie per hoofd van de bevolking in Nederland, 2005-2023

Hans Dagevos, David Verhoog, Peter van Horne en Robert Hoste

Dit onderzoek is uitgevoerd door Wageningen Economic Research in opdracht van en gefinancierd door Wakker Dier.

Wageningen Economic Research
Wageningen, september 2024

NOTA
2024-109

Dagevos, Hans, David Verhoog, Peter van Horne, Robert Hoste, 2024. *Vleesconsumptie per hoofd van de bevolking in Nederland, 2005-2023*. Wageningen, Wageningen Economic Research, Nota 2024-109. 12 blz.; 1 fig.; 1 tab.; 11 ref.

Deze nota geeft een overzicht van de vleesconsumptie per hoofd van de bevolking in Nederland in de jaren 2005-2023. Het totale verbruik van vlees en vleeswaren per hoofd van de bevolking in Nederland ligt in 2023 op 75,3 kg (op basis van karkasgewicht). Hiermee is het vleesverbruik vrijwel onveranderd gebleven ten opzichte van 2022. Deze uitkomst betekent ook dat het vleesverbruikscijfer lager blijft dan in de 'coronajaren' 2020-2021, die zich kenmerkten door een meer afgetekende afname ten opzichte van cijfers uit pre-coronajaren. De trendbreuk sinds 2020 blijft zodoende gehandhaafd. Het stabiele resultaat voor 2023 maakt dat er in vergelijking met 2022 marginale verschillen zijn te noteren voor de drie belangrijke vleescategorieën rund-, varkens- en pluimveevlees.

Trefwoorden: vleesconsumptie, Nederland, vleesverbruik, hoofdmaaltijd

Deze nota is gratis te downloaden op <https://doi.org/10.18174/672943> of op www.wur.nl/economic-research (onder Wageningen Economic Research publicaties).

© 2024 Wageningen Economic Research
Postbus 29703, 2502 LS Den Haag, T 070 335 83 30, E communications.ssg@wur.nl,
www.wur.nl/economic-research. Wageningen Economic Research is onderdeel van Wageningen University & Research.

Dit werk valt onder een Creative Commons Naamsvermelding-Niet Commercieel 4.0 Internationaal-licentie.

© Wageningen Economic Research, onderdeel van Stichting Wageningen Research, 2024

De gebruiker mag het werk kopiëren, verspreiden en doorgeven en afgeleide werken maken. Materiaal van derden waarvan in het werk gebruik is gemaakt en waarop intellectuele eigendomsrechten berusten, mogen niet zonder voorafgaande toestemming van derden gebruikt worden. De gebruiker dient bij het werk de door de maker of de licentiegever aangegeven naam te vermelden, maar niet zodanig dat de indruk gewekt wordt dat zij daarmee instemmen met het werk van de gebruiker of het gebruik van het werk. De gebruiker mag het werk niet voor commerciële doeleinden gebruiken.

Wageningen Economic Research aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Wageningen Economic Research is ISO 9001:2015 gecertificeerd.

Wageningen Economic Research Nota 2024-109 | Projectcode 2282000009

Foto omslag: StudioPortoSabbia / Shutterstock.com

Inhoud

1	Inleiding	5
2	Berekeningswijze	6
3	Vleesverbruik per hoofd van de bevolking	7
4	(G)een maaltijd zonder vlees	9
	Bronnen en literatuur	10

1 Inleiding

Wakker Dier is geïnteresseerd in de omvang van de vleesconsumptie per hoofd van de bevolking in Nederland en heeft Wageningen Economic Research benaderd dit opnieuw te berekenen. Wageningen Economic Research doet dit jaarlijks sinds 2015 (Verhoog et al., 2015). Ook heeft Wakker Dier gevraagd de huidige vleesconsumptie per hoofd van de bevolking in Nederland te vergelijken met eerdere jaren, zodat trends in de vleesconsumptie zichtbaar worden.

Deze nota gaat in hoofdstuk 2 kort in op de wijze waarop het vleesverbruik is berekend.

Hoofdstuk 3 geeft een overzicht van het vleesverbruik per hoofd van de bevolking in Nederland in de jaren 2005-2023 en maakt daarbij onderscheid in de volgende vleessoorten: rundvlees, varkensvlees, schapen- en geitenvlees, paardenvlees, pluimveevlees en totaal vlees.

In hoofdstuk 4 zijn verschillende studies bij elkaar gebracht die ingaan op het aantal dagen per week waarin vlees gegeten wordt in het hedendaagse Nederland. Dit is het speciale thema dat in deze editie gekozen is om de cijfers uit hoofdstuk 3 van een bepaalde context te voorzien.

2 Berekeningswijze

Wageningen Economic Research gebruikt de systematiek van de voorzieningsbalansen om het vleesverbruik per hoofd van de bevolking te bepalen. Deze methodiek sluit aan bij de methode zoals die in het verleden tot 2012 is toegepast door de Productschappen voor Vee, Vlees en Eieren (PVE). Daarmee wordt de vleesconsumptie zo goed mogelijk benaderd. De methodiek komt erop neer dat het verbruik in een bepaald jaar wordt afgeleid van het aantal slachtingen van dieren, de invoer en uitvoer van vlees zoals die in de CBS-statistieken te vinden zijn en de voorraadmutaties. Bij deze mutaties gaat het om vlees dat wordt opgeslagen in bijvoorbeeld een koelhuis om later te worden geconsumeerd (wanneer de voorraad groeit, betekent dit dat het verbruik dat jaar kleiner wordt) of om vlees dat juist uit het koelhuis wordt gehaald om nu te worden geconsumeerd (waardoor de voorraad afneemt en het verbruik vergroot wordt). In de CBS-handelsstatistieken valt vlees uiteen in een groot aantal diersoorten en onderdelen van dieren, zoals schouders, achterdelen en ribstukken. Verder worden allerlei bewerkte vormen van vlees geregistreerd, zoals vers vlees, bevroren vlees, gedroogd vlees, gezouten vlees, hammen en vleeswaren. In totaal zijn honderden producten meegenomen, tot op een vrij gedetailleerd niveau. De in- en uitvoer van producten waar vlees in verwerkt is, zoals lasagne en kippensoep, worden niet expliciet in de berekeningen meegenomen omdat het moeilijk is om te bepalen hoeveel vlees er in deze producten - die van verschillende fabrikanten afkomstig zijn - zit. Het in Nederland geproduceerde vlees dat verwerkt wordt in dergelijke producten zit impliciet (indirect) dus wel in de binnenlandse consumptie.

Voor voorraadmutaties van vlees bestaat geen bron die we kunnen gebruiken. Dat komt bij de berekeningen van voorzieningsbalansen voor andere producten dan vlees ook regelmatig voor; in zulke gevallen is het gebruikelijk dat de opstellers van de balans zelf een aanname voor de voorraadmutatie c.q. statistische onzekerheid maken. In het geval van de voorzieningsbalans voor vlees is dat als volgt gedaan: we veronderstellen dat het binnenlandse verbruik bestaat uit directe consumptie en mutaties in de voorraad bij de industrie. Voor het bepalen van de directe consumptie wordt gebruikgemaakt van de trendmatige ontwikkeling van de buitenshuisconsumptie op basis van door Wageningen Economic Research bewerkte cijfers van marktinformatiebureau Foodstep en van de jaarlijkse mutatie van de aankopen door consumenten per vleessoort op basis van GfK-data. GfK-data zijn gebaseerd op de aankopen van levensmiddelen bij de detailhandel ((super)markten, slagerijen/poeliers) in Nederland door een panel van 6.000 personen. De voorraadmutaties (statistische correcties) zijn uiteindelijk de resultante van totaal binnenlands verbruik minus de directie consumptie.

Verder zijn de berekeningen alleen gericht op menselijke consumptie van vlees en vleesproducten. De consumptie van slachtbijproducten voor (huis)dieren (zoals honden en katten) is buiten beschouwing gelaten. Ten slotte betreffen de berekeningen vlees en vleesproducten zonder de eetbare slachtbijproducten, zoals lever en vetten. Deze werkwijze sluit aan bij de internationaal gangbare aanpak.

3 Vleesverbruik per hoofd van de bevolking

Het totale verbruik van vlees en vleeswaren (op basis van karkasgewicht) per hoofd van de bevolking in Nederland in 2023 is vrijwel gelijk aan 2022 (75,1 kg) en komt voor 2023 uit op 75,3 kg (tabel 3.1, figuur 3.1). Dit betekent dat het laagste verbruikscijfer van 2022 in de gerapporteerde periode sinds 2005 weliswaar niet verder daalt, maar evenmin dat er een terugkeer is naar de hoogte van vleesverbruikscijfers van vóór de coronaperiode. De daling in de cijferreeks tijdens de 'coronajaren' 2020-2021 heeft zich de laatste twee jaar gecontinueerd op een niveau van iets boven de 75 kg. Dit is 2,5 kg lager dan het 2019-cijfer. De trendbreuk in 2020 blijft hierdoor van kracht.

De cijfers voor 2023 verschillen nauwelijks van de cijfers die voor 2022 zijn berekend. Het verbruik van de hoofdcategorieën varkens-, rund- en pluimveevlees wijzigt in alle drie de gevallen weinig, met 0,2 kg. Zoals al vele jaren het geval is, zijn de cijfers voor de andere onderscheiden categorieën van kalfs-, schapen- en geiten- en paardenvlees een herhaling van wat in eerdere jaren is genoteerd.

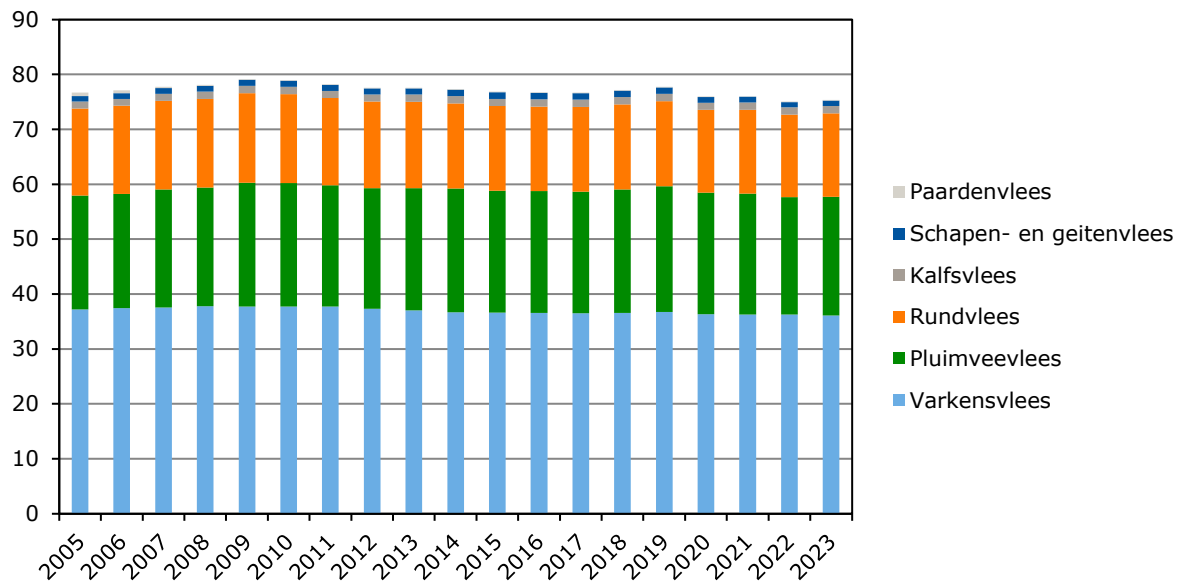
Geen verrassende veranderingen hebben zich in 2023 voorgedaan. Opvallend is nog wel dat uit de data die betrekking hebben op vleesaankopen bij de detailhandel (supermarkten en slagers/poeliers) – zoals die worden betrokken in de gehanteerde berekeningswijze, zie hoofdstuk 2 – blijkt dat de kleine toename in het totale verbruik van rundvlees (tabel 3.1) samenhangt met de gestegen verkoop van rundvleesgehakt (9,6%). De verkoop van ander rundvlees via het retailkanaal daarentegen daalt (-7,7%). Het afzetverlies van varkensvlees in de verkoop bij supermarkten en slagerijen is veel kleiner (0,2%), maar wordt op het totaal (tabel 3.1) niet gecompenseerd door de iets gestegen verkoop van half-om-half gehakt (3,4%). In beide gevallen wijst dit erop dat (duurder) snijvlees (biefstuk, karbonades en dergelijke) minder langs de kassa van supermarkten en slagers gaat dan (goedkopere) draaiprodukten (gehakt, hamburgers en dergelijke).

Tabel 3.1 Vleesverbruik a) per hoofd van de bevolking in Nederland, 2005-2023 (kg)

	Varkensvlees	Pluimveevlees	Rundvlees	Kalfsvlees	Schapen- en geitenvlees	Paardenvlees	Totaal vlees
2005	37,2	20,7	15,9	1,3	1,0	0,6	76,7
2006	37,4	20,8	16,1	1,3	1,0	0,5	77,1
2007	37,6	21,5	16,1	1,3	1,0	0,2	77,7
2008	37,8	21,6	16,1	1,4	1,1	0,1	78,1
2009	37,7	22,5	16,3	1,4	1,1	0,1	79,2
2010	37,7	22,5	16,2	1,3	1,1	0,1	79,0
2011	37,7	22,1	15,9	1,3	1,1	0,1	78,2
2012	37,3	22,0	15,7	1,3	1,1	0,1	77,6
2013	37,0	22,3	15,7	1,3	1,2	0,1	77,6
2014	36,7	22,5	15,5	1,3	1,2	0,1	77,3
2015	36,6	22,1	15,4	1,3	1,2	0,1	76,9
2016	36,6	22,2	15,4	1,3	1,2	0,1	76,8
2017	36,5	22,1	15,4	1,3	1,2	0,1	76,7
2018	36,5	22,5	15,5	1,3	1,2	0,1	77,1
2019	36,7	22,9	15,5	1,3	1,2	0,1	77,7
2020	36,4	22,1	15,1	1,3	1,1	0,1	76,0
2021	36,3	22,0	15,3	1,3	1,1	0,1	76,0
2022	36,3	21,4	15,0	1,3	1,0	0,1	75,1
2023	36,1	21,6	15,2	1,3	1,0	0,1	75,3

a) Op basis van karkasgewicht (gewicht met been).

Bron: CBS, berekening Wageningen Economic Research.

Figuur 3.1 Vleesverbruik a) per hoofd van de bevolking in Nederland, 2005-2023 (kg)
a) Op basis van karkasgewicht (gewicht met been).
Bron: CBS, berekening Wageningen Economic Research.

4 (G)een maaltijd zonder vlees

De stabiele 2023-cijfers zijn mogelijk ontvullend tegen de achtergrond van de veelheid aan 'vega' keuzes die tegenwoordig terug te vinden zijn op de menukaarten van chique restaurants tot eenvoudige eetcafés, de uitbreiding van het assortiment plantaardige alternatieven voor vlees en zuivel in de supermarkten of de normalisering van flexitarisme. In vorige edities van deze nota is al stilgestaan bij de omvang van de markt voor plantaardige vleesvervangers in vergelijking met de omvang van de vleesmarkt (Dagevos et al., 2021) of is tekst en uitleg gegeven bij de relatief constante vleesverbruikscijfers op macroniveau (tabel en figuur 3.1) die allermint uitsluiten dat op individueel en groepsniveau vleesmindere belangrijk wordt gevonden en in praktijk gebracht (Dagevos et al., 2023). In deze editie geven we enige context aan de cijfers door in te gaan op de dagen dat er vlees wordt gegeten. De hoofdmaaltijd – in Nederland meestal het (warme) avondeten – is hier vaak het referentiepunt want dit is het eetmoment van de dag waarop over het algemeen het meeste vlees wordt gegeten. Het aantal dagen per week waarin vlees onderdeel is van het eetpatroon blijkt betrekkelijk hoog te liggen als we recente studies langsgaan. Een uitkomst die past bij de resultaten die het vorige hoofdstuk heeft laten zien.

Het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) vond eerder dat de helft van de Nederlanders 5-7 dagen per week vlees eet en 45% maximaal 4 dagen per week vlees eet (Kloosterman et al., 2021). Een studie van Verain en collega's (2022) kwam uit op een gemiddelde van bijna 5 dagen per week dat er vlees gegeten wordt tijdens de hoofdmaaltijd. Een vergelijkbare frequentie van 'vlezige' dagen per week is gevonden in de Vegamonitor 2020 (Natuur & Milieu, 2021). Een studie die meer algemeen betrekking heeft op duurzaam gedrag maar ook een vraag bevat over het aantal dagen waarop vlees wordt gegeten, komt voor 2022 uit op een gemiddelde van ruim 4 dagen per week (Theelen et al., 2022). Een andere studie komt tot de bevinding dat twee derde van de deelnemers aan het onderzoek 4-7 dagen per week vlees eet, terwijl een derde van de respondenten aangeeft 0-3 dagen per week vlees te eten tijdens de hoofdmaaltijd (Bos en Keuchenius, 2021).

Het beeld dat vlees een prominente positie heeft in de hoofdmaaltijden die in Nederland op tafel komen, wordt niet alleen opgeroepen door studies van een paar jaar geleden, maar is meer recentelijk ook terug te vinden. In een bredere studie naar de betrokkenheid van mensen bij klimaat is bijvoorbeeld ook een vraag opgenomen over vlees eten tijdens de warme maaltijd. Die levert op dat een kwart maximaal 2 dagen per week vlees eet bij de hoofdmaaltijd, bijna een derde maximaal 4 dagen en bijna 45% 5-7 dagen per week vlees eet (Versantvoort et al., 2024). In vergelijking hiermee zijn in een ander onderzoek uit 2024 de percentages nog meer uitgesproken: 10% van de respondenten eet maximaal 2 dagen vlees in de week en 62% eet 5-7 dagen in de week vlees. Dit leidt tot een gemiddelde van 4,9 dagen dat er vlees wordt gegeten (Zest Marketing, 2024). In een volgend 2024-onderzoek wijst de regelmaat waarmee vlees wordt gegeten eveneens op de gebruikelijkheid van het eten van vlees tijdens de warme maaltijd. Als in de Gezondheidsenquête/Leefstijlmonitor 2023 van het CBS, het RIVM en het Voedingscentrum (2024) navraag wordt gedaan naar de hoofdmaaltijden die mensen per week eten, dan wordt bevestigd dat het alledaagse van vlees eten niet zozeer letterlijk geldt voor de meeste Nederlanders als een minderheid van ruim 30% aangeeft nooit een vegetarische maaltijd te eten (terwijl een ruime meerderheid ten minste 1 keer in de week een maaltijd zonder vlees eet; andersom: het aandeel Nederlanders dat helemaal nooit vlees eet vormt een kleine minderheid van zo'n 5%). Maar in figuurlijke zin heeft de alledaagsheid van vlees eten volop realiteitswaarde: de CBS-monitor geeft aan dat 63% van de maaltijden vlees bevat en dat gemiddeld bij 4,4 hoofdmaaltijden vlees wordt gegeten. Zo'n gemiddelde is een uitkomst die correspondeert met bovengenoemde studies van de laatste jaren. Ondanks andere onderzoeksvragen en -populaties wijzen die er allemaal op dat vlees bij veel mensen op meer dan de helft van de dagen in de week onderdeel is van de hoofdmaaltijd. De cijfers voor 2023 en de jongste jaren (tabel en figuur 3.1) sluiten goed aan op deze stand van zaken.

Bronnen en literatuur

- Bos, L. en Keuchenius, C. (2021). *Minderen vleesconsumptie: Gedrag en motivaties*. Amsterdam: Motivaction/Den Haag: Voedingcentrum. <https://www.voedingcentrum.nl/Assets/Uploads/voedingcentrum/Documents/Professionals/Pers/Perbericht/Voedingcentrum%20Quickscan%20vleesconsumptie%202021.pdf>.
- CBS i.s.m. RIVM en Voedingcentrum (2024). Gezondheidsenquête/Leefstijlmonitor 2023. Nederlanders kiezen bij een kwart van de hoofdmaaltijden voor vegetarisch | CBS.
- Dagevos, H., Verhoog, D., van Horne, P. en Hoste, R. (2021). *Vleesconsumptie per hoofd van de bevolking in Nederland, 2005-2020*. Wageningen: Wageningen Economic Research. <https://edepot.wur.nl/554413>.
- Dagevos, H., Verhoog, D., van Horne, P. en Hoste, R. (2023). *Vleesconsumptie per hoofd van de bevolking in Nederland, 2005-2012*. Wageningen: Wageningen Economic Research. <https://edepot.wur.nl/638735>.
- Kloosterman, R., Akkermans, M., Reep, C., Wingen, M., Molnár-In 't Veld, H. en van Beuningen, J. (2021). Vleesconsumptie (Hoofdstuk 6 in: *Klimaatverandering en energietransitie: Opvattingen en gedrag van Nederlanders in 2020*). Den Haag: Centraal Bureau voor de Statistiek. <https://www.cbs.nl/nl-nl/longread/rapportages/2021/klimaatverandering-en-energietransitie-opvattingen-en-gedrag-van-nederlanders-in-2020/6-vleesconsumptie>.
- Natuur & Milieu (2021). *Vegamonitor 2020*. <https://www.natuurenmilieu.nl/wp-content/uploads/2021/01/Vegamonitor-Hoeveel-mensen-eten-vlees-rapport-2020-DEF.pdf>.
- Theelen, N., Kanne, P., Wolf, B., van Beek, J., en van Will, M. (2022). *Duurzaam denken wordt (langzaam) duurzaam doen*. Amsterdam: I&O Research. <https://www.ipsos-publiek.nl/actueel/duurzaam-denken-wordt-langzaam-duurzaam-doen/>.
- Verain, M.C.D., Dagevos, H. en Jaspers, P. (2022). Flexitarianism in the Netherlands in the 2010 decade: Shifts, consumer segments, and motives. *Food Quality and Preference*, 96, 104445. <https://doi.org/10.1016/j.foodqual.2021.104445>.
- Verhoog, D., Wijsman, H. en Terluin, I. (2015). *Vleesconsumptie per hoofd van de bevolking in Nederland, 2005-2014*. Den Haag: LEI-Wageningen UR. <http://edepot.wur.nl/359425>.
- Versantvoort, M., Klomp, M., Elsen, M., Tromp, T., Kieruj, N., ... en van den Heuvel, I. (2024). *Tussen duurzaam denken en duurzaam doen: Houding, gedrag en veranderbereidheid van religieuze en niet-religieuze Nederlanders als het gaat om klimaat*. Den Haag/Amsterdam: SCP/PTU. [Tussen duurzaam denken en duurzaam doen : Houding, gedrag en veranderbereidheid van religieuze en niet-religieuze Nederlanders als het gaat om klimaat \(scp.nl\)](https://www.scp.nl/publicaties/publicatie/2024/01/tussen-duurzaam-denken-en-duurzaam-doen).
- Zest Marketing (2024). *Het nationaal vleesonderzoek: Onderzoek naar de opinies en percepties van de Nederlandse bevolking in opdracht van Nederland Vleesland*.

Wageningen Economic Research
Postbus 29703
2502 LS Den Haag
T 070 335 83 30
E communications.ssg@wur.nl
wur.nl/economic-research

NOTA 2024-109

De missie van Wageningen University & Research is 'To explore the potential of nature to improve the quality of life'. Binnen Wageningen University & Research bundelen Wageningen University en gespecialiseerde onderzoeksinstituten van Stichting Wageningen Research hun krachten om bij te dragen aan de oplossing van belangrijke vragen in het domein van gezonde voeding en leefomgeving. Met ongeveer 30 vestigingen, 7.700 medewerkers (7.000 fte), 2.500 PhD- en EngD-kandidaten, 13.100 studenten en ruim 150.000 Leven Lang Leren-deelnemers behoort Wageningen University & Research wereldwijd tot de aansprekende kennisinstellingen binnen haar domein. De integrale benadering van de vraagstukken en de samenwerking tussen verschillende disciplines vormen het hart van de unieke Wageningen aanpak.

To explore
the potential
of nature to
improve the
quality of life

Wageningen Economic Research
Postbus 29703
2502 LS Den Haag
T 070 335 83 30
E communications.ssg@wur.nl
wur.nl/economic-research

Nota 2024-109

De missie van Wageningen University & Research is 'To explore the potential of nature to improve the quality of life'. Binnen Wageningen University & Research bundelen Wageningen University en gespecialiseerde onderzoeksinstituten van Stichting Wageningen Research hun krachten om bij te dragen aan de oplossing van belangrijke vragen in het domein van gezonde voeding en leefomgeving. Met ongeveer 30 vestigingen, 7.700 medewerkers (7.000 fte), 2.500 PhD- en EngD-kandidaten, 13.100 studenten en ruim 150.000 Leven Lang Leren-deelnemers behoort Wageningen University & Research wereldwijd tot de aansprekende kennisinstellingen binnen haar domein. De integrale benadering van de vraagstukken en de samenwerking tussen verschillende disciplines vormen het hart van de unieke Wageningen aanpak.
